

településre utaló leletanyagot találtunk. A lelőhely a tó K-i oldalán, a mecsekszakáli részen található lovas pályák vonalában fekszik. A száraz mederszakaszon nagy mennyiségű korai és középső császárkori telepkerámia (szemcsés soványítású főzőfazék-töredékek, festett-sávós edénytöredékek, szürke pecsételt edények töredékei) található. A település Ny felé feltehetően a tó mederközepéig húzódik (az egykori patakmederig), míg K-i határa a műúton túl emelkedő magaslatig terjedhet.

Munkatárs: Nagy Balázs régészhallgató.

KOVALICZKY GERGELY

254. Orosháza, Községporta, Szűcs-tanya

(Békés megye) Sza

2007. szeptember 10–28. között próbafeltárást végeztünk kereskedelmi csarnok építését megelőzően. A próbafeltárással 600 m²-t érintettünk; kiderült, hogy a lelőhely átnyúlik erre a területre is. A munkák során egy körárokkaal körülvett területen egy külső kemencét, a munkagödrét és néhány gödröt tártunk fel. A középső részen levő üres területen felszíni ház vagy jurta állhatott. Az árokkal körülvett terület nagyobb a feltártnál, így nem tudjuk a bejárat helyét, és nem ismerjük a teljes területet. A leletanyagban nagyon kevés kerámia és állatcsont volt. Nem találtunk kerámiát a kemence tapasztságában sem.

MEDGYESI PÁL

255. Óbarok-Nagyegyháza, Pusztatemplom

(Fejér megye) Kö

2007. novemberben terepbejárást végeztem a jelenleg Óbarokhoz tartozó Nagyegyháza településrész területén, mely a középkorban még önálló falutelepülés volt. Története az Árpád-korra nyúlik vissza: az okleveles forrásokban Németi, illetve Németegyháza néven bukkan fel. Németegyház, mint neve is mutatja a középkorban templomos hely volt. A középkori templomra utal Nagyegyházától É-ra a Pusztatemplom-dűlő név. A templom romjait 1703-ban említi egy összeírás: *rudera etiam antiqua Ecclesiae*. A templomra vonatkozó első szakirodalmi adat (közelebbi lokalizálás nélkül) Károly János Fejér megye történetét feldolgozó művében található.²⁹ A templom későbbi említései Károly leírásán alapulnak.³⁰ Kutatást azóta ezen a helyen nem végeztek.

A Nagyegyháza területén végzett terepbejárássunk során sikerült megtalálni a középkori templomromot.

A templom a Nagyegyházához tartozó iparteleptől közvetlenül É-ra, az ún. Hármastó Ny-i oldalán emelkedő kisebb ovális alakú dombon áll. Az épületnek már csak a Ny-i fala áll: a falrészlet mintegy 4–5 m magas, alsó részén még megfigyelhetők a hajó É-i és D-i falának indításai. A hajó többi része és a szentély leomlott, helyét az egykori falak vonalában húzódó törmelékhalmoz jelzi. A romokat sűrű aljnövényzet nőtte be. A maradványok alapján a templom körülbelül 6–7 m széles és 10–11 m hosszú volt. A megmaradt falrészlet vastagsága 70–80 cm. Az építőanyag terméskő (mészkő), helyenként téglával volt kiegészítve. A fal külső részén néhány kődarab külső oldala faragottnak tűnik. A falszakasz legalsó részén kisebb folthban vakolatmaradvány figyelhető meg. Mintegy 2 m magasságban kisebb lyukat ütöttek a növényzettel (indák, folyondárok) teljesen benőtt falon. A templom körül régi temető sírjai fedezhetők fel. A dűledező sírkövek feliratai alapján többségük 19. századi, de a temetőt a 20. sz. első évtizedeiben is használták. A templomtól É-ra nagyobb gödör (talán egy beomlott kriptá?) látszik. Megjegyzendő, hogy Németegyház középkori temetőjének is itt, a templom körül kellett állnia.

A templom és a temető környéke jelenleg teljesen elhagyatott, gondozatlan. A fák és a bokrok teljesen ellepték a dombnak ezt a részét. A templomrom tágabb környékén kereshetjük a középkori falu maradványait. Ezen a részen nagy kiterjedésű, viszonylag sík terasz található, amely a templomtól keletre és északra húzódó (tavakkal tarkított) patak völgyet szegélyezi. A hely megtelepedésre kiválóan alkalmas lehetett.

TAKÁCS KÁROLY

256. Ópusztaszer, Szermonostor

(Csongrád megye) Kk

2007. augusztus 6. és szeptember 28. között dolgoztunk a feltáráson, a tatárjárás utáni úgynevezett „fakolostor” két területén.

A 05/2 sz. szelvény területén kibontottuk a II. D-i épületszárny részletének a 4. és 5. szintjét. Sikerült tisztázni az épületrészlet építési periódusait is. Eszerint a szelvény területén 3 építési periódust különíthetünk el. Fontos megfigyelés, hogy a legkorábbi épület jelentkezésével egy időben a szelvény É-i szélén már a tatárjárás előtti kolostorudvar 1. köves szintje jelentkezett, ami ismét azt bizonyítja, hogy az úgynevezett „fakolostor” valóban a tatárjárás elpusztult kő- és tégláépületek elegyengetett romjaira közvetlenül építették rá.

A 07/11 sz. szelvény területén a „fakolostor” K-i szárnyának újabb, központi részletét bontottuk ki (K-i szárny 5-6. helyiség). Ezen az épületrészleten is jól megfigyelhető a K-i hosszanti fal alapozási árkának a külső oldalán a félig kiugró oszlophelyek sora, ami a Fachwerk-technika bizonyítéka.

A 95/2 sz. szelvény területén 3 évi várakozás után az idei száraz nyár lehetővé tette a 04/27 sz. objektum

29 KÁROLY J.: Fejér vármegye története V. Székesfehérvár, 1904. 47.

30 NAGY L.: Pusztatemplomok Fejér megyében. Alba Regia 6–7. (1965–66). 176.; GENTHON I.: Magyarország műemlékei. Bp., 1951. 193.; BALÁZS L. – DEGRÉ A.: Bicske (Nagyegyháza, Óbarok) In: Fejér Megyei Történelmi Évkönyv XIV. Székesfehérvár, 1980. 280.

feltárásának a befejezését. A tatárjárás előtti kőkolostor udvarához tartozó objektum valószínűleg jégverem lehetett, melynek teljes mélysége 3 m, és a most feltárt legalsó 80 cm-es mélységben az oldalai 4 sor hasított deszkával voltak kibélelve.

VÁLYI KATALIN

257. Öskü, Aranyoskúti-dűlő

(Veszprém megye) Ró

Pálffy Sándor restaurátor munkatársunk kirándulás alkalmával friss beásásokra, talaj által kiforgatott falmaradványokra, a többségben kora római edénytöredékekre és teguladarabokra lett figyelmes. Bejelentése nyomán 2007 januárjában háromszor jártunk a helyszínen. A faragott köveket először Bántapusztára, majd onnan a baláczai római kőtár raktárába szállítottuk. A faragott kövek, hosszanti vájatuk alapján akár sírkertek elemei is lehetettek. Lelelőhelyüket a térképen rögzítettük. A vízháztól (szivattyúháztól DK-re) eső terület is összefüggésben lehetett a már ismert (MRT 2. k. 37/10 és 12.) lelelőhellyel.

PALÁGYI SYLVIA

258. Pakod, Endes

(Zala megye) R

A Zalaegerszeg–Boba vasútvonal korszerűsítéséhez kapcsolódó építést megelőzően 2007. július 25. és augusztus 10. között próbafeltárást végeztünk a lelelőhelyen, a vasútvonal mindkét oldalán.

Július végén a kukoricásba húzott ÉK–DNy-i irányú kutatóárkokban csupán egyetlen késő rézkori objektumot találtunk, talajlazító nyomait több helyen észleltük. Az Endesi-majorhoz vezető földút két oldalán – egy korábbi terepbejárás adat ellenőrzése céljából – szintén húztunk szondákat a learatott területen, itt az öt árok egyikében sem került elő régészeti jelenség.

Augusztusban a vasúttól délre is szondákat nyitotunk a nyomvonal széleiben és tengelyében. Régészeti jelenséget azonban a négy árok egyikében sem találtunk, a terület több helyen feltöltöttnek bizonyult. A munkák összesen 990 m²-t érintettek.

STRAUB PÉTER

259. Paks-Dunakömlőd, Bottyánsánc (Lussonium)

(Tolna megye) B, Ró

2007 júliusában folytattuk a régészeti kutatást a lelelőhelyen. A feltárási területet az erőd D-i részén, a 12/11 szelvény ÉK-i részében (későbbi bővítéssel a szelvény teljes É-i részében), a 12/12 szelvény É-i felében és a 12/13 szelvény Ny-i sávjában jelöltük ki. Három későbbi bővítés eredményeképpen négy területen folytattuk a munkát.

A munkaterület Ny-i részén, már a 2. ásónyom mélységében rábukkantunk a késő római erőd barakk-

épületének falmaradványaira, a barakk Ny-i zárófalát (és a hozzá kapcsolódó járósíntet), valamint a helyiségek között húzódó K–Ny irányú osztófalat is feltártuk. A II. munkaterületen a barakképülethez tartozó É–D irányú fal húzódott. Az előbb említett faldarabokat azonban csak rövid szakaszon tudtuk megfigyelni; hiányuk, valamint a munkaterület teljes területén végighúzódo omlásréteg újabb problémákat vet fel. A barakksor alapfalai mellett egy ÉNy–DK irányú falmaradvány is előkerült, mind méreteiben, mind irányában és konstrukciójában a kőfalaktól jelentős eltérést mutat, s feltehetőleg a legkésőbbi fázishoz kapcsolódik.

A 2007. évi feltárást talán legfontosabb lelete az ásatási terület Ny-i részén előkerült, tegulákkal fedett fűtőcsatorna. A munkaterület D-i irányú bővítésével a hozzá kapcsolódó tüzelőtér és munkagödör maradványait is sikerült megtalálnunk. Csatornamaradványok a D-i oldalon eddig nem kerültek elő, a csatorna „vegyes” konstrukciója és a barakképülethez viszonyított pozíciója az erőd beépítésének kronológiájára vetít fényt.

Az ásatási terület K-i részén a barakksor helyiségei és a hozzá kapcsolódó falak nem kerültek elő, a betöltés rendkívül kevert humuszos volt. Változatos újkori, római kori és bronzkori leletanyagot szolgáltatott. A kevert betöltés eltávolítását követően több objektumból álló, összefüggő bronzkori teleprészletet sikerült megmenteni.

VISY ZSOLT – FAZEKAS FERENC

260. Paks-Dunakömlőd, Bottyánsánc (Lussonium)

(Tolna megye) B, Ró

2007. szeptember–októberben régészeti kutatás során a lussoniumi római kori erőd É-i erődfalának műemléki helyreállítását megelőzően, a 32/14 szelvény ÉNy-i részében feltártuk az erőd fal K-i szakaszának alapozásrészletét. Tőle É-ra előkerült a fossa omladékkal betöltődött rézsűje, benne 2 kváderkővel, az alapozástól É-ra – részben a fossa egykori rézsűje alatt – pedig 4 bronzkori gödör.

VÁRADYNÉ PÉTERFI ZSUZSANNA

261. Paks határa

(Tolna megye) Ró, Kö

Az M6 jelű autópálya Paks város közigazgatási területén áthaladó nyomvonalán végzett terepbejárások során három lelelőhelyen figyeltünk meg valószínűleg római, illetve középkori épületmaradványokhoz köthető építési törmeléket. Ezek kiterjedésének vizsgálata céljából 2007 decemberében végeztünk geofizikai felmérést (TO 015, 016 és 018). Mindhárom lelelőhelyen a felmérés nem mutatott ki épületet, ám jelentős, régészeti objektumokra utaló mágneses anomáliákat jelzett, amelyek alapján a lelelőhely a terepbejáráson megfigyelnél nagyobb kiterjedésű.

K. NÉMETH ANDRÁS